

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Trubka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VÝZNAMNÍ TRUMPETISTÉ PŘELOMU
19. A 20. STOLETÍ**

TOMÁŠ DABROWSKI, DiS.

Vedoucí práce: prof. Vladimír Rejlek

Oponent práce: Mgr. Jaroslav Rouček, PhD., doc. Zdeněk Divoký, PhD.

Datum obhajoby: 1. června 2017

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2017

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

MUSIC ARTS

TRUMPET

BACHELOR THESIS

**PROMINENT TRUMPET PLAYERS AT THE TURN OF
19TH AND 20TH CENTURY**

TOMÁŠ DABROWSKI, DiS.

Thesis Advisor: prof. Vladimír Rejlek

Examiner: Mgr. Jaroslav Rouček, PhD., doc. Zdeněk Divoký, PhD.

Date of graduate: 1st June 2017

Academic degree: BcA.

Prague, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Významní trumpetisté přelomu 19. a 20. století
--

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

ABSTRAKT

V této bakalářské práci je zaznamenáno několik významných trumpetistů přelomu 19. a 20. století. První kapitola je věnována stavbě nástroje, na který se v té době hrálo. Podrobně se tato práce v dalších kapitolách zabývá oblastí Ruska, Německa a USA a je zaměřena na trumpetisty, kteří migrovali mezi těmito zeměmi.

SUMMARY

The bachelor thesis describes some of the most important trumpet players of the turn of 19th and 20th century. The first chapter is devoted to the construction of a trumpet used in this period. This work deals with regions of Russia, Germany and the USA and is focused on trumpet players, who migrated among these countries.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 Trubka na přelomu 19. a 20. století.....	8
1.1 Trubka.....	8
1.2 Kornet.....	9
1.3 Rozdíl mezi trubkou a kornetem.....	9
2 RUSKO.....	11
2.1 Hudební život v carském Rusku	11
2.2 Ruská trumpetová škola	13
2.3 Wilhelm Wurm	14
2.4 Willy Brandt	16
2.5 Oskar Böhme.....	18
3 NĚMECKO.....	19
3.1 Julius Kosleck	19
3.2 Christian Ferdinand Weinschenk	21
3.3 Eduard Seifert.....	23
4 USA.....	25
4.1 Míšení kultur v USA	25
4.2 Max Schlossberg	26
4.3 Bohumír Kryl	27
ZÁVĚR.....	29
LITERATURA A PRAMENY	30

ÚVOD

Přelom 19. a 20. století je v historii trubky důležitým mezníkem. Jednak se více méně ustálil samotný vývoj nástroje, vzniklo ale také mnoho orchestrů, které známe i dnes. Cílem této práce by mělo být seznámení s některými významnými trumpetisty, ať už sólisty, či hráči orchestrálními. Čtenář se dozví informace z jejich života – mládi, sólové, případně orchestrální kariery, ale také něco z pedagogické činnosti, protože mnoho z nich mělo velký podíl na rozvoji trumpetové školy v zemi, kde působili. Podrobněji by se měla tato práce věnovat oblasti Ruska, Německa a USA. Zajímavé bude také sledovat vztahy a sociální aspekty, které donutily mnohé trumpetisty mezi těmito zeměmi migrovat. Nejznámějšími trumpetisty byli v té době samozřejmě např. J. B. Arban nebo H. L. Clarke, já se chci však věnovat těm, jejichž jména možná nejsou tak známá, nicméně jejich zásluhy na rozvoji trumpetových škol nebyly o nic menší.

1 Trubka na přelomu 19. a 20. století

1.1 Trubka

Trubka v 19. století prošla řadou zásadních změn. Jednou z hlavních je vyřešení problému chromatizace trubky. To se stalo díky vynálezu strojiva. V roce 1818 si tento vynález nechali patentovat Heinrich Stölzel a Friedrich Blühmel. Jednalo se sice o jednoduchý hranatý píst, vycházeli z něj však další vylepšené vynálezy, jako bylo známé strojivo Françoise Périneta. Toto strojivo však nejvíce proslavil pařížský nástrojář Adolph Sax (1814–1894), který jej umístil na své tzv. *Saxovy rohy*, které se rychle uplatnily v evropských orchestrech. Druhým základním typem je strojivo zákružkové (cylindrické), které vzniklo ve Vídni. Patent na něj získali v roce 1832 Josef Felix Riedl a Josef Kail. Oba pocházeli z českých Kraslic a Josef Kail později učil i na pražské konzervatoři.

Trumpetisté na přelomu 19. a 20. století měli k dispozici dva hlavní druhy trubek: ventilovou trubku a kornet. Ventilová trubka se obvykle užívala v ladění F a B. Nižší trumpeta v ladění F se však postupně přestávala užívat, protože hra na ni byla obtížnější a její polohu mohli nahradit pozouny, které měly v nízkých polohách lepší zvuk. Proto se na střední a vrchní registr začala více užívat trubka in B. Pro těžké party skladeb J. S. Bacha se obvykle užívala krátká trubka laděná v D. Obvykle se však ve skladbách, kde byly předepsány tři trubky, například u Wagnera, užívalo obsazení první trubky v B a dvě nižší v F nebo první dvě trubky v B a nejnižší v F.

1.2 Kornet

Vznik kornetu se dle dobových materiálů datuje různě od roku 1825 do 1832. Jisté však je, že jej vytvořil Jean Louis Antoine-Halary, když k poštovnímu rohu přidal systém ventilů vynalezený Heinrichem Stölzelem. Původně zde byly ventily dva, později přibyl třetí. Hned od začátku se těšil velké popularitě. Využíval se v armádě, v dechových kapelách a také jako sólový nástroj. Protože se na něj hrálo pohodlněji, než na klasickou trubku, začal se hojně využívat všude v Evropě i v USA a pomalu vytlačoval klasickou trubku z orchestru. Ve výsledku to však trubce pomohlo. Ta byla do té doby spíše orchestrální nástroj a kornet usnadnil její cestu k sólové literatuře.

Na přelomu 19. a 20. století byl kornet hojně využíván všemi sólovými trumpetisty. Nejznámějším kornetistou byl Jean-Baptiste Arban (1825–1889). Ovlivněn houslistou Paganinim dosáhl ve hře na kornet opravdové virtuosity a jeho metodika hry na kornet je i dnes základní příručkou každého trumpetisty.

Mezi další známé kornetisty patří Jules Levy, Alessandro Liberati, Herbert L. Clarke nebo hořický rodák Bohumír Kryl.

1.3 Rozdíl mezi trubkou a kornetem

Mezi trubkou a kornetem je několik malých rozdílů. Trubky mají zčásti cylindrickou a zčásti konickou trubici. Menzura je poměrně úzká. Oproti tomu trubice kornetu je více konická. To proto, že už při vstupu nátrubku do ní je o něco užší. Naopak korpus je větší, než u klasické trubky. To má vliv i na výsledný zvuk nástroje. Kornet se vyznačuje kulatějším a jemnějším zvukem. Hra na kornet se vyznačuje také nižší spotřebou dechu a menším napětím ve rtech. To je dáno menším počtem alikvotních tónů ve zvuku kornetu. Také výskyt tzv. „kiksů“ je nižší. Proto se hra na kornet může zdát snazší, než na klasickou trubku. Rozdíl je i v nátrubcích. Kornetový nátrubek je kratší a kvůli užší ústnici má i užší stopku. Kotlík je o něco hlubší. Na přelomu 19. a 20. století byl

populární kornet laděný v B nebo C. Ladění v B zůstalo dodnes a přibylo ladění v Es.

2 RUSKO

2.1 Hudební život v carském Rusku

Přelom 19. a 20. století spadá v Rusku pod vládu dynastie Romanovců. Jmenovitě to jsou Alexandr II. (1818–1881), Alexandr III. (1845–1894) a Mikuláš II. (1868–1918), poslední ruský car, který byl v roce 1917 sesazen bolševickými brigádami, které následně v roce 1918 vydávají rozkaz k likvidaci ruské aristokracie. Dochází k masovým čistkám, které se nevyhnou ani carské rodině a v červenci roku 1918 je car i s celou svou rodinou zavražděn.

Hudební život v Rusku ke konci 19. století byl do jisté míry ovlivněn zavražděním cara Alexandra II. Jedním z atentátníků byl žid, což vedlo k antisemitismu, pořádaly se tzv. pogromy (rasové nepokoje vůči židům) a to mělo za následek emigraci mnoha umělců ze země, především do USA. Ihned po smrti cara veškeré kulturní aktivity ustaly. Po dobu tří měsíců byla všechna divadla zavřená a koncerty se prováděly jen jednou týdně. Přesto se však nedá říct, že by umění v této době zažívalo jakousi dobu temna, naopak. Poezie, literatura i hudba zažívají rozkvět, vzniká například známý časopis *Мир искусства* (Svět umění), založený v roce 1898 skupinou progresivních umělců.

Po smrti Alexandra II. nastupuje na ruský trůn jeho syn Alexandr III. Za jeho vlády se zvedla nová vlna patriotismu, který stmelil zemi zpátky dohromady. V divadlech se hrála především ruská díla a to i díky novému řediteli Ivanu Vsevolozhskému¹, který upřednostnil ruské divadlo před italským. Kromě toho italská, německá a také francouzská divadla již nebyla součástí carských divadel, ale přešla do soukromé sféry. V roce 1882 zakládá car dvorní orchestr, který je později znám jako Petrohradská filharmonie. Od roku 1859 funguje v Rusku také tzv. Ruská hudební společnost, což byl spolek založený Antonem Rubinsteinem² a velkokněžnou Jelenou Pavlovnou, dcerou cara Pavla I. Tato

¹ Ivan Alexandrovich Vsevolozhsky (1835 – 1909) byl ruský ředitel carských divadel v letech 1881 – 1898 a ředitel Hermitage v letech 1899 do jeho smrti v roce 1909.

² Anton Grigorijevič Rubinstein (1829 – 1894) byl ruský pianista, skladatel a dirigent. Jako klavírista byl srovnáván i s Ferencem Lisztem.

společnost pořádala koncerty jak orchestrální, tak komorní a tvořila značnou část hudebního života v Rusku.

Alexandr III. si oblíbil zvuk trubek už v mládí. Nejvíce ho zaujal zvuk loveckých trubek, který slyšel při návštěvě Pruska, a proto není divu, že se tomuto nástroji začal věnovat již ve 12 letech. Jeho učitelem byl v té době světoznámý trumpetista Wilhelm Wurm (1826–1904), o kterém uslyšíme ještě v dalších kapitolách. Car si zvuk žesťových nástrojů oblíbil natolik, že obnovil pořádání hudebních večerů, které byly zrušeny po atentátu na cara Alexandra II. Na těchto večerech účinkovalo až padesát hráčů na žesťové nástroje, především z řad šlechty. Jejich dirigentem nebyl nikdo jiný, než Wilhelm Wurm, který pro tuto příležitost také komponoval. Některé jeho skladby z tohoto období se dokonce dochovaly.

Car Alexandr III. umírá v roce 1894 na vnitřní zranění z vlakové nehody a na jeho místo nastupuje Mikuláš II. Při jeho korunovaci v Moskvě v roce 1896 znělo 12 trubek a k tomu dalších 37 rohů. To proto, aby zdvojovaly vrchní hlasy a dosáhly tak silnějšího zvuku. Fanfáry zněly na začátku korunovace, následované státní hymnou. Další den se dle tradice hrál závěrečný chorus z Glinkovy skladby *Život pro cara*, který hrála velká skupina lesních rohů. Nástroje z korunovace jsou dodnes k vidění v petrohradském muzeu hudebních nástrojů. Zajímavostí je, že jako součást korunovačních oslav zahrála v Moskvě Berlínská filharmonie.

Za vlády Mikuláše II. v Rusku koncertovaly různé světové osobnosti, například trumpetista Eduard Seifert (1870–1965), který zde dokonce pořádal turné. Vystudoval konzervatoř v Lipsku a chvíli působil jako sólo trumpetista v divadle v Kolíně nad Rýnem. Pak, v letech 1895–1935 hrál v Královském saském orchestru v Drážďanech, později známém jako *Staatskapelle Dresden*. Je považován za stěžejní osobnost německé trumpetové historie. V těchto letech také do Ruska emigrovali další trumpetisté, kteří výrazně ovlivnili ruskou trumpetovou školu. Byli to Oskar Böhme a Willy Brandt.

Repertoár pro žesťové nástroje byl rozmanitý a skladby byly komponovány nebo upravovány pro různé příležitosti. Můžeme je rozdělit do několika hlavních proudů: 1.) tradice sextetů a septetů vojenských skupin v Norsku a Švédsku 2.) hudební večery pořádané na kornet hrajícím carem Alexandrem III.

3.) profesionální soubory petrohradské komorní hudební společnosti a Velký žesťový kvartet – jeden z prvních známých profesionálních dechových souborů, založený roku 1888 ve Velkém divadle v Moskvě. Od roku 1897 do 1912 zde byli členy trumpetisté Willy Brandt a Michail Tabakov 4.) amatérské skupiny hudebníků 5.) skladby napsané pro pedagogické účely, jako byly například Wurmovi kolekce čtyřiceti a třiceti šesti kvartetů, které složil pro své studenty na petrohradské konzervatoři.

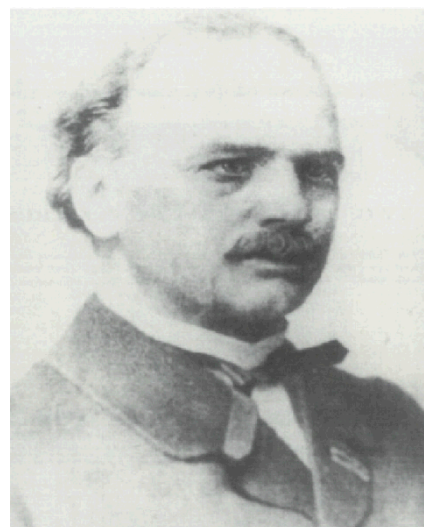
2.2 Ruská trumpetová škola

Na přelomu 19. a 20. století fungovalo v Rusku několik institucí, které se zabývaly vzděláváním hudebníků. Největší byly v Moskvě a v Petrohradu. Konzervatoř v Moskvě byla založena v roce 1866 a jejím prvním profesorem trubky byl Theodor Richter (1826–1901). Ten emigroval do Ruska ze Saska. Po něm převzal trumpetovou třídu Willy Brandt (1869–1923), který pocházel z německého města Koburg a následně další skvělý trumpetista Michail Tabakov (1877–1956), mimochodem učitel Timofeje Dokšicera.

Konzervatoř v Petrohradu byla založena v roce 1862 a zpočátku všechny žesťové nástroje učil jediný člověk: Johann Metzdorff (1822–1868?). To byl německý trumpetový virtuos, pedagog a dirigent, který však pravděpodobně v roce 1868 umírá a přibližně v této době na jeho místo nastupuje již výše zmíněný W. Wurm, který zde učil do své smrti v roce 1904. Jako přípravná hudební škola pro žáky ve věku 13-18 let zde fungovala i Petrohradská hudební škola.

2.3 Wilhelm Wurm

Wilhelm Daniel Wurm se narodil 28. 8. 1826 v Brunswicku v Německu. Jeho otec byl ředitelem vojenské kapely Černí husaři a právě od něj dostával Wilhelm první hudební lekce. Poté studoval na místní hudební škole. Řadí se do skupiny západních hudebníků, kteří emigrovali do Ruska. Ve svých jednadvaceti letech totiž dostal nabídku hrát v orchestru petrohradského carského divadla, kterou přijal. První zmínka o sólovém vystoupení Wurma pochází z roku 1848 z Petrohradu, kdy se reportér v jednom místním časopisu zmiňuje, že poslouchat Wurmovo hraní bylo to nejlepší, co mohli lidé tuto sezonu slyšet.

V roce 1862 mu byl carem Alexandrem II. propůjčen titul „Sólista jeho veličenstva“. To byla velká pocta, neboť ruská tradice dovozovala tento titul přidělovat pouze ortodoxním křesťanům – tedy Rusům. Proto si Wilhelm, stejně jako spousta dalších zahraničních umělců, žijících v Rusku, změnil své jméno na Vasilij Vasiljevič. Mimo tento titul se mu za jeho života dostalo i dalších ocenění, například vyznamenání pruského či švédského panovníka.

Wurm byl skvělým sólistou. To potvrzuje fakt, že jako sólista neměl mnoho konkurentů. Čtyřicetiletá kariéra sólového hráče také vypovídá o svém. Pořádal turné po celé Evropě až k Uralu a na těchto koncertech ho doprovázeli v té době slavní ruští hráči, jako např. violoncellista Alexandr Verzhbylovich, Carl Davidov nebo Leopold Auer (slavný houslista, jemuž své houslové koncerty věnovali např. Čajkovský či Glazunov). Na svých koncertech hrál virtuózní skladby – jeho repertoár se skládal hlavně z romancí, árií a dalších skladeb zpěvného charakteru.

Kromě sólové kariery však působil i jako orchestrální hráč (1862–1878 v carském divadelním orchestru), jako kapelník petrohradské carské stráže (1869–1889), dirigent amatérského žesťového souboru cara Alexandra III. (1875–1885) a také jako profesor na petrohradské konzervatoři (1867–1904).

Význam W. Wurma v založení a vývoji ruské trumpetové školy můžeme srovnat s jeho slavným francouzským současníkem Jean-Baptiste Arbanem (1825–1889). Jeho obrovská hudební tvorba zahrnuje řadu vojenských pochodů a dalších skladeb pro uskupení žesťových nástrojů.

Jako pedagog vytvořil několik cenných metodických prací. Nejvýznamnější je z roku 1879 *Škola hry na kornet*. Tato škola obsahuje 149 etud a studií variací v různém předznamenání a stala se populární ve vojenských kapelách. Jako další významné školy hry na trubku můžeme uvést: *45 neue leichte Etüden für Kornett* (1903), *Principes élémentaires pour le Cornet à pistons en ut, sol, fa et Baryton* nebo *Méthode de Trompette de cavallerie*.

Wurmův vliv na ruskou trumpetovou školu je znát i v počtu jeho žáků, kteří působili jako hráči na významných místech po celém Rusku. Johann Josef Armsheimer (1860–1933) se narodil v Drážďanech. Stejně jako Wurm se však rozhodl emigrovat do Ruska, kde pod jeho vedením vystudoval petrohradskou konzervatoř a působil jako sólo trumpetista v Michajlovském a Mariinském divadle v Petrohradu. Mimo to také studoval skladbu u Rimského-Korsakova a složil pro ruská divadla několik oper a baletů. August Vasilyevich Johanson (1853–1916) je dalším žákem z třídy Wilhelma Wurma v Petrohradu. V roce 1904 začal učit na petrohradské konzervatoři a působil také jako trumpetista v carském divadle. Jeho největším úspěchem byla jeho publikace z roku 1908 – *Denní cvičení* pro trubku nebo kornet, která byla první publikací na téma denního cvičení vůbec. Alexander Nikoljevič Schmidt (1889–1955) začal studia trubky pod Wurmem, absolvoval však již jako žák A. Johansona. Učil v té době na leningradské konzervatoři a hrál také v místní filharmonii. Zajímavostí je, že Schmidt byl prvním trumpetistou, který provedl Šostakovičův Koncert č. 1 pro klavír, trubku a smyčcový orchestr (Šostakovič hrál part klavíru).

Wilhelm Wurm umírá 7. 6. 1904 v Petrohradu.

2.4 Willy Brandt

Trumpetista, skladatel a dirigent Willy (později v Rusku přejmenován na Vasily Georgiyevich) Brandt se narodil v roce 1869 v Koburgu v Německu. Rodný list se bohužel nedochoval, a proto dnes není znám měsíc, ani den narození. Studoval čtyři roky na místní hudební škole. Jeho učitelem byl ředitel ústavu a zároveň dvorní kapelník Carl Zimmermann (?–1919), který řídil městský orchestr v letech 1877 až 1908. Koburg za časů W. Brandta bylo hlavní město Sasko – Gothajsko a mělo styky s Ruskem již od roku 1795 (sňatky mezi šlechtou). V roce 1881, kdy bylo Brandtovi dvanáct let, si zde kníže Alfred z Koburgu, jehož ženou byla ruská kněžna, zřídil rezidenci. Byl znám jako štědrý mecenáš umění. Vazby mezi Koburgem a Ruskem proto zřejmě napomohly tomu, že W. Brandt neemigroval nikam jinam, než právě do Ruska.

Více o jeho mládí není známo, jen to, že hudební školu v Koburgu dostudoval v roce 1887, to mu bylo osmnáct let. Už v té době však musel být skvělým hráčem, protože byl členem lázeňského orchestru v Bad-Oeynhausenu (severní Německo). V tomto orchestru bylo tolik ruských umělců, že se orchestru začalo přezdívat „ruský orchestr“. Zde strávil Brandt dvě sezony, poté odešel do Helsinek, kde hrál v Orchestrální společnosti (budoucí filharmonie) jako sólo trumpetista. Odtud už to nebylo daleko do Ruska a v roce 1890 získal místo v orchestru Velkého divadla v Moskvě. O devět let později se stal profesorem na moskevské konzervatoři a v roce 1912 také na nově zřízené konzervatoři v Saratově, kde kromě učení také řídil a dirigoval studentský orchestr.

Jako sólista byl znám pro svůj široký tón, bezchybnou techniku, frázování a extrémní šíři dynamiky. Na svých koncertech prováděl ty nejnáročnější kusy, jako např. Arbanův Benátský karneval nebo *Concertino* pro trubku Wilhelma Herfurtha. Dobový tisk ho hodnotil jako nejlepšího sólistu vůbec.

Kolem roku 1900 spolu s kolegy z orchestru Velkého divadla v Moskvě založili žesťový kvartet, který ve stejném složení fungoval až do roku 1909, kdy Brandt odešel do důchodu. Druhým trumpetistou v tomto kvartetu byl Michail Tabakov, který byl nejvlivnějším učitelem následující trumpetové generace.

W. Brandt se prosadil také jako skladatel. Jeho nejznámější skladby, které se hrají do dnes, jsou *Erstes Konzertstück f moll* a *Zweites Konzertstück Es dur* pro kornet s klavírním doprovodem. Kromě skladeb pro sólovou trubku psal také pro různá žesťová uskupení, např. *Ländliche Bilder* – suite o třech větách pro čtyři trubky a čtyři pozouny nebo lesní rohy, nebo *Wiegenlied* pro dvě trubky s doprovodem orchestru. Jako pedagog napsal také několik trumpetových škol: *34 Etüden für Orchester Trompeter* nebo *23 Etüden, „Die letzte“*.

Se svými žáky komunikoval především názornými ukázkami, protože jeho ruština byla velmi špatná. Proto svým žákům vždycky přesně zahrál to, co od nich očekával. Denní studium stupnic a Arbanovy školy bylo základem jeho výuky. Často také své žáky doprovázel na klavír. Díky svému přístupu vychoval mnoho skvělých trumpetistů. Jedním z jeho nejznámějších byl Petr Yakovlevich Lyamin (1884–1968). Ten studoval u Brandta v letech 1906–1911. Už jako student se účastnil festivalu Sergeje Ďagileva v Paříži. Sóla ve Stravinského *Petruškovi* byla napsána pro něj a dokonce hrál i památnou premiéru *Svěcení jara*. Po smrti W. Brandta učil místo něj v Saratově, učil také na hudební škole v Moskvě a hrál v několika moskevských orchestrech. Dalším Brandtovým žákem byl Pavel Vasilyevich Klotchkov (1884–1966). Pocházel z chudé rodiny, ale úspěšně vykonal přijímací zkoušky a dostal se do Brandtovy třídy. V roce 1910 se na Brandtovu přímluvu dostal do petrohradského dvorního orchestru, kde působil jako sólista. V roce 1918 získal diplom z kompozice z petrohradské konzervatoře a stal se dirigentem.

Willy Brandt zemřel nečekaně v důsledku očkování 2. února 1923.

2.5 Oskar Böhme

Oskar Böhme se narodil 24. února 1870 ve městě Potschapell nedaleko Drážďan. V jeho rodném listu je uvedeno, že jeho otec hrál na trubku v hornické kapele. V jiném dokumentu je zase napsáno, že byl učitelem hudby v Drážďanech. Všeobecně je známo, že Böhme studoval na konzervatoři v Lipsku u trumpetisty Ferdinanda Weinschenka, kde měl absolvovat v roce

1888. Nově objevené dokumenty však dokazují, že tomu tak nebylo. O jeho mládí toho více není známo, snad jen to, že již od roku 1885 (ve svých 15 letech) vystupoval jako sólista na mnoha koncertech. Kromě toho hrál také v několika lázeňských orchestrech, především v letních sezonách.

V roce 1897 Böhme emigroval do Ruska, kde v letech 1897–1921 působil v orchestru Mariinského divadla a v letech 1930–1934 také v leningradském činoherním divadle. Mimo to také učil na místní hudební škole.

O dalším vývoji jeho života toho není moc známo. Možná proto, že byl za První světové války znám svými protiněmeckými názory. Říjnová revoluce a občanská válka v Rusku zastihla Böhmeho ve špatný čas a na špatném místě. V roce 1934 byl zatčen v rámci velké čistky umělců a vědců, která trvala až do roku 1939. Byl deportován až k úpatí Uralu do Chkalkova, kde učil na hudební škole. Zemřel údajně o dva roky později. Přesné datum a okolnosti jeho úmrtí však zřejmě nebudou nikdy objasněny. Někteří svědkové vypověděli, že ho viděli v roce 1941 jako starého a zlomeného muže při těžkých pracích v Turkmenistánu. Tak skončil muž, který tolik přispěl k rozvoji trumpetové školy své adoptivní zemi.

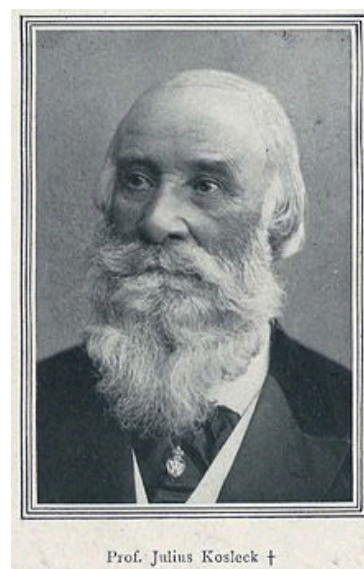
Oskar Böhme je dodnes znám jako skladatel několika plnokrevných romantických skladeb. Nejznámější z nich jsou *Koncert e moll* pro kornet in A, poprvé zveřejněný v roce 1899 a *Trompetensextet* v es moll, poprvé publikovaný v roce 1907. Navíc je autorem sbírky etud *24 melodische Übungen in allen Dur- und Moll- Tonarten*, které se s oblibou používají po celém světě do dnes.

3 NĚMECKO

Německá trumpetová škola je již od poloviny 19. století více známa svou orientací na orchestrální hru. Trumpetisté v německých orchestrech hráli především na ventilové trubky laděné do B. Nejvíce používané byly nástroje firem J. Monke a Heckel. Firma Heckel vznikla v roce 1836 v Drážďanech a na její nástroje hráli trumpetisté ve Vídni nebo v Drážďanech. Na nástroje Josefa Monkeho hrála Berlínská filharmonie.

3.1 Julius Kosleck

Julius Kosleck se narodil 1. prosince 1825. Pocházel z chudé rodiny a hudební vzdělání získal na vojenské chlapecké škole v Annaburgu, v Sasku. V roce 1843 se stal prvním trumpetistou v kapele druhého pěšího pluku v Berlíně. Od roku 1853 do roku 1893 pak působil rovněž jako první trumpetista v Královské kapele v Berlíně. Zároveň tam také učil trubku a trombon na vysoké hudební škole. To bylo v letech 1872–1903. Jedním z jeho nejznámějších studentů byl Max Schlossberg (1873–1936), což byl rusko-americký trumpetista narozený v Litvě. Emigroval z Ruska do Spojených států, v roce 1914 získal americké občanství a působil například v newyorské filharmonii.

Vystupoval sólově v Rusku, Německu, Anglii, či Spojených státech. V roce 1870 založil se členy berlínského dvorního orchestru trubkový kvartet, který byl později znám jako Císařský kornetový kvartet. S kolegy vystupoval například ve Spojených státech. Dánský skladatel Wilhelm Ramsøe tomuto uskupení věnoval svůj šestý žesťový kvartet.

Kosleck spolupracoval s českým nástrojářem Václavem Červeným, který pro tento kvartet vyrobil sadu unikátních kornetů v kruhovém tvaru (dva kornety v B ladění, altový kornet v Es a tenorový v B).

Kromě toho, že byl Kosleck výborný sólista i komorní hráč, byl také specialista na party J. S. Bacha. Slávu si získal v Londýně, když v roce 1885 k dvoustému výročí Bachova narození provedl jeho Mši h moll. Tento part hrál na dlouhou rovnou trubku s dvěma pístovými ventily, laděnou v A, která byla mylně nazývána Bachova trubka. Tento nástroj byl vyroben speciálně pro Koslecka, nátrubek měl stejný, jako na kornet a hrát se na něj kvůli délce muselo ve stoje. Ačkoli nástroj nebyl podobný přirozeným trubkám z 18. století, mylný název „Bachova trubka“ vydržel až do konce 20. století, kdy se barokní nástroje začaly znova vyrábět.

Julius Kosleck vydal také několik příruček ke hře na trubku. *Grosse Schule für Cornet à piston und Trompete* vydal v roce 1872 v Lipsku a v roce 1907 byla přeložena do angličtiny Waltrem Morrowem, trumpetistou, se kterým v roce 1885 v Londýně provedl onu Bachovu Mši h moll. Kolem roku 1883 vydal v Bostonu sbírku padesáti čtyř žesťových kvartetů. V roce 1890 založil spolek *Bläserbund*, což byl velký žesťový orchestr, který si získal popularitu pořádáním koncertů a vystupováním na veřejných slavnostech v Berlíně.

V mnoha ohledech Julius Kosleck předjímal trendy, které směřovaly trumpetovou hru ve 20. století. Týká se to jak sólové hry, tak komorní hudby a obrození barokního repertoáru.

Julius Kosleck zemřel 5. listopadu 1905 v Berlíně.

3.2 Christian Ferdinand Weinschenk

Christian Ferdinand Weinschenk se narodil 4. listopadu 1831 v Ritteburgu (Sasko). Hudbu studoval u hudebního ředitele L. Schlenstedta v německém městě Sulza. Zároveň se také učil hře na trubku u výmarského komorního hudebníka Ernsta Sachse, který se později proslavil jako trumpetový virtuos. Poté strávil skoro deset let ve vojenské službě v Magdeburgu, kde pokračoval ve studiu hry na trubku a hudební teorie. V této době hrál v místním orchestru a díky koncertování se stal známým i za hranicemi města. Díky tomu se v roce 1861 dostal do lipského *Gewandhausorchester* na místo druhého trumpetisty. V roce 1867 přešel na pozici prvního hráče.

Jako zajímavost můžeme zmínit nástroje, na které se v tomto orchestru v té době hrálo. Trumpetisté hráli na nástroje firmy F. A. Heckel z Drážďan. Lesní rohy pocházely z Kraslic, pozouny dodala firma Ed. Kruspe z Erfurtu a tuba pocházela z dílny Červený Hradec Králové.

Ferdinand Weinschenk byl znám svými interpretacemi vysokých trumpetových partů. Patřil k první generaci trumpetistů, kteří užívali vysoké trubky pro provedení děl J. S. Bacha nebo G. F. Händela. Je známo, že Weinschenk používal na tyto party vysokou trubku laděnou v D. Jako hráč barokních partů byl poprvé zmíněn v roce 1874, kdy se v Lipsku provádělo Händelovo oratorium *Samson*. Redaktor místního hudebního časopisu napsal toto: „*Sopranistka a pan Weinschenk spolu ve svých partech soupeřili o nadvládu ve virtuozitě a čistotě provedení*“³. V roce 1881 obdržel Weinschenk spolu s dalšími hudebníky speciální cenu za interpretaci Bachových kantát. Jako orchestrální hráč odešel do důchodu v roce 1899. Jeho následovník byl Franz Herbst, který v lipském *Gewandhausorchester* hrál do roku 1936.

F. Weinschenk působil také jako učitel na lipské konzervatoři. Tato konzervatoř, v té době jedna z nejprestižnějších v Německu, byla založena roku

³ TARR, Edward. *Historic Brass Society Journal*. New York, 1999, s. 12, 14

1843 Felixem Mendelssohnem. Trubka se zde však začala vyučovat až v roce 1882.

Na jedné straně to nebyl repertoár, který by spadal do klasické trumpetové literatury, ale na druhou stranu byli jeho žáci po technické stránce perfektně vybaveni. Kromě toho, například Haydnův koncert ještě nebyl znovuobjeven a začal se na konzervatořích hrát až kolem roku 1907. Například na prvním absolventském koncertu studentů v roce 1884 hrál trumpetista Charles Paulsen skladbu *Concert Aria* pro *cornet à pistons* Julia Koslecka. Místní noviny se mj. zmiňují, že Paulsen předvedl v této skladbě technickou brilantnost a také chválí všechny nově příchozí profesory orchestrálních nástrojů (mj. i Weinschenka). Nutno také zmínit, že pravděpodobná premiéra Böhmeho trubkového koncertu proběhla na jednom ze studentských recitálů na lipské konzervatoři v roce 1899.

Weinschenk se také staral o to, aby jeho studenti hráli v různých souborech. Například trio složené z trumpetistů Julia Gottschlinga, Maxe Kuhfusse a trombonisty Bernharda Datha. Ti na jednom z koncertů provedli skladbu F. Dietha – *Phantasie für zwei Trompeten und Posaune*. Na podobných koncertech zazněly další skladby, například Hummelovo *Septetto militare* nebo Böhmeho *Praeludium, Fuge und Choral* pro dvě trubky, lesní roh a pozoun. Většinou však tyto soubory hrály transkripce. Například 13. ledna 1888 tři studenti, Schöninger, Lätsch a Gottschling provedli dvě zaranžovaná trumpetová tria F. Mendelssohna.

Ferdinand Weinschenk je jedna z nejdůležitějších osobností německé trumpetové školy přelomu 19. a 20. století. Nejenom proto, že byl známý orchestrální hráč s talentem pro hraní Bachových či Händelových děl, ale také proto, že byl velmi úspěšným učitelem a mnoho jeho studentů drželo přední pozice v evropských, ale i amerických orchestrech.

Jedním z jeho posledních žáků byl Kurt Schmeisser. Ten studoval u Weinschenka v letech 1903-1906. V roce 1908 nastoupil do *Gewandhausorchester* v Lipsku, odkud však o rok později odchází. V roce 1910 nastoupil do hamburské filharmonie, kde jako sólo trumpetista působil až do roku

1923. Ekonomické podmínky v Německu však Schmeissera donutily emigrovat do USA, kde působil v Bostonu, Detroitu nebo Michiganu.

Christian Ferdinand Weinschenk zemřel 29. 1. 1910.

3.3 Eduard Seifert

Nejznámějším žákem Ferdinanda Weinschenka, který působil v Evropě, byl Eduard Seifert. Narodil se 29. prosince 1870 v Lipsku. Studoval v Lipsku, kde absolvoval v roce 1894 Herfurthovým Concertinem Es dur. Poté působil jednu sezonu v Kolíně nad Rýnem a od roku 1898 až do svého odchodu do důchodu v roce 1938 působil jako první trumpetista v saském královském státním orchestru (Staatskapelle) v Drážďanech.

Drážďanská opera a Královský Saský státní orchestr byl ve středu hudebního a kulturního života v Německu i v Evropě. Oba orchestry se zaměřovaly na současné skladatele, jako byli například Richard Wagner a Richard Strauss – dílo Strausse se také stalo nedílnou součástí Seifertova orchestrálního života. Ten si ve Straussových trumpetových partech počínal bezchybně, a proto si od svých kolegů vysloužil přezdívku „pan bezchybný“. Jako první trumpetista premiéroval mnoho Straussových skladeb, například:

1905 - Salome (9. 12. 1905)

1909 - Elektra (25. 1. 1909)

1911 - Růžový kavalír (26. 1. 1911)

1915 - Alpská symfonie (dirigoval Richard Strauss)

1935 - Mlčenlivá žena (24. 6. 1935)

Vedle své orchestrální kariery působil také jako sólista. Prováděl hlavně díla současných skladatelů – tedy skladatelů z přelomu století a zasloužil se o to, že se znovu začal hrát Haydnův trubkový koncert. Byl průkopníkem barokní hry na trubku a byl jedním z prvních, kdo ovládl náročný part Bachova Braniborského koncertu č. 2. S tímto repertoárem také často jezdil na turné.

Po svém odchodu do důchodu v roce 1938 působil jako pedagog. Jeho krédem bylo heslo: „Tvrdá práce a talent – předpoklady pro vysoké umění“. Pro své žáky byl velkým vzorem, rádcem a přítelem. Níže jsou vypsáni jeho nejúspěšnější žáci:

Karl Benzinger – sólo trumpetista v bavorském rozhlase

Horst Eichler (1920–2001) – sólo trumpetista v Berlínské filharmonii

Hans-Joachim Krumpfer (1928-) – sólo trumpetista v Berlínském symfonickém orchestru

Wolfgang Stephan (1918-) – sólo trumpetista v Drážďanské filharmonii

Erwin Wolf (1919–1994) – sólo trumpetista v Staatskapelle Drážďany

Walter Uhlemann (1912–1980) – profesor na *Hochschule für Musik* v Mnichově

Eduard Seifert zemřel 21. ledna 1965 v Drážďanech.

4 USA

4.1 Prolínání kultur v USA

Moderní americká trumpetová škola je založena na směsici francouzské a německé školy. Německá škola však tu americkou ovlivnila více, protože ve většině amerických orchestrů působili převážně Němci.

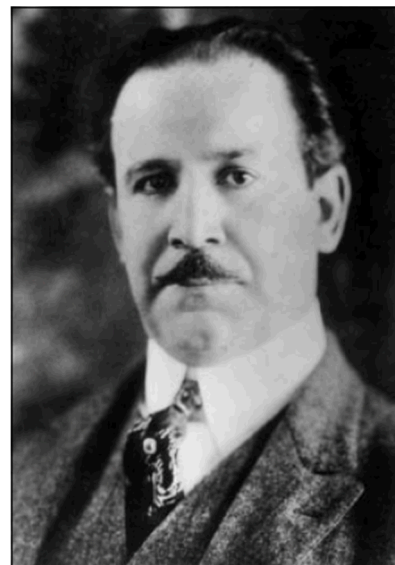
Když ve druhé polovině 19. století začaly vznikat americké orchestry, mnoho hudebníků emigrovalo z Německa do USA v naději, že získají práci v Novém světě. Takovým případem byl například trumpetista Karl Rodenkirchen, který získal pozici prvního trumpetisty v Chicagském symfonickém orchestru v roce 1891. Do roku 1898 hrál na kornet, poté přešel na trubku. Jeho následovníkem byl Paul Handke, rovněž imigrant pocházející z Vídně, který do USA v roce 1899 přivezl vůbec první vlastnoruční kopii znovunalezeného Haydnova koncertu.

Dalšími velkými orchestry, ve kterých působil mnoho německých hudebníků, byl například Boston a New York. Po První světové válce se však zvedla anti-německá vlna a mnoho německých hudebníků bylo propuštěno. Na jejich místa nastoupili většinou Francouzi, a tak začalo německo-francouzské mísení škol.

Mezi imigranty však nebyli jen Němci nebo Francouzi. Na přelomu 19. a 20. století se k opuštění své rodné země rozhodlo i mnoho ruských hudebníků. Bylo to především kvůli persekuci židů, o kterých jsem se zmínil na začátku této práce. Mezi židovskými hudebníky byl i trumpetista Max Schlossberg.

4.2 Max Schlossberg

Jak již bylo řečeno, Max Schlossberg patří ke skupině židovských imigrantů z Ruska. Stal se předním pedagogem v USA a je právem považován za zakladatele americké trumpetové školy.

Narodil se 5. listopadu 1873 v Libau, městě v dnešním Lotyšsku. Jako žid byl vychován na německo-židovském kulturním a jazykovém základě a rusky zřejmě moc neuměl. Vzhledem k tomu, že město Libau bylo součástí Ruské říše, bylo přirozené, že odešel studovat do Moskvy. Tam se také naučil rusky. Jeho cesta do Moskvy se uskutečnila, když mu bylo 9 let. Odešel tam studovat trubku se svým starším bratrem Josefem, který v té době studoval hru na trubku nebo pozoun na Carské konzervatoři. Kolem roku 1889 se přestěhoval do Petrohradu, kde se setkával s W. Wurmlem. Zároveň v této době studoval v Berlíně u slavného trumpetisty Julia Koslecka. V letech 1889–1894 také procestoval Evropu jako orchestrální hráč.

Poté se vrátil do Rigy, kde nastoupil povinnou vojenskou službu v ruské armádě. V této době se poprvé dostal do Ameriky, aby navštívil svého otce, který tam žil od roku 1888. Zde si pravděpodobně udělal první hudební kontakty. Byl však nucen se vrátit k dokončení povinné vojenské služby, která v té době trvala 25 let, a pod nátlakem výhrůžek se vrátil zpět do Ruska. Pak, dle jeho vlastních slov: „V letech 1897 a 1898 jsem byl kapelníkem 171. regimentu, který sídlil v Rize a zároveň jsem dirigoval místní operní orchestr.“⁴

V roce 1902 dezertoval a se svou ženou emigroval do USA. Během prvních let v Novém světě působil jako hudebník na „volné noze“. Hrál v kolonádních orchestrech, na svatbách nebo v židovských divadlech. Kolem roku 1905 začal učit žesťové nástroje v sirotčinci na Manhattanu a v roce 1910 získal místo v Newyorském filharmonickém symfonickém orchestru. To bylo zrovna v době, kdy byl šéfdirigentem Gustav Mahler. V tomto orchestru vydržel kromě sezony

⁴ TARR, Edward. *EAST MEETS WEST: The Russian Trumpet Tradition from the Time of Peter the Great to the October Revolution*. BUCINA: THE HISTORICAL BRASS SOCIETY SERIES No. 4, 2003, s. 230

1920/21 až do své smrti.

Jeho pedagogická kariéra pokračovala v roce 1923 v Ústavu hudebních umění (později Julliard School). Prakticky všichni profesionální hráči následující generace u něj studovali. Níže uvádím přehled těch nejvýznamnějších.

Sol Caston (1901–1970) první trumpetista Philadelphia Orchestra

Louis Davidson (1912–1999) první trumpetista Cleveland Orchestra

Harry Glantz (1896–1982) první trumpetista New York Philharmony Orchestra

Renold Schilke (1910–1982) první trumpetista a člen skupiny Chicago Symphony Orchestra a také známý výrobce trubek a nátrubků

William Vacchiano (1912–2005) první trumpetista New York Philharmony Orchestra

Max Schlossberg trpěl v pokročilém věku různými nemocemi krevního oběhu. Zemřel 23. září 1936 v Betlémě, New Hampshiru.

4.3 Bohumír Kryl

Dalším trumpetistou, který se rozhodl emigrovat do USA, byl český rodák Bohumír Kryl. Narodil se 2. května v Hořicích. Byl velice všestranným umělcem, protože hrál na kornet a housle. K tomu byl ještě akrobatem v cirkusu, a jelikož byl jeho otec sochařem, studoval i sochařství.

Do Ameriky odcestoval v roce 1889. Na cestu si vydělával na lodi, kterou cestoval. Tam hrál v orchestru na trubku a housle. Když přicestoval do Ameriky, žil nejprve v Indianapolis. Zde pracoval jako sochař a podílel se na výstavbě několika významných pomníků a soch. V té době působil také jako sólo kornetista v *When Clothing Band of Indianapolis*. Po opuštění Indianapolis hrál v různých více, či

méně známých orchestrech, například v orchestru J. P. Sousy⁵, *Brook's Chicago Marine Band* nebo *Duss Band* v Madison Square Garden. Poslední jmenovaný však nebyl příliš známý a úspěšný, a tak, když v roce 1902 získal nabídku hrát v orchestru F. N. Innese⁶, s radostí ji přijal.

V tomto orchestru hrál jako sólo kornetista na různých koncertech a turné. Na jednom čtyřměsíčním turné dokonce odehrál jako sólista okolo 150 koncertů. Mezi diváky byl velmi oblíbený a jeho plat byl 200 dolarů týdně. V roce 1903 se stal asistentem dirigenta. Byl to vrchol jeho kariery a možná proto z tohoto orchestru v roce 1906 odešel a založil si svůj vlastní.

Ve stejném roce zahájil se svým novým orchestrem turné, během kterého hrál například v Kansas City, St. Louis nebo Chicagu. V Chicagu také začal vystupovat v Riverview Park, kde byl největší atrakcí. Byla to série několika koncertů, které byly součástí většího festivalu, kde samozřejmě účinkovaly i jiné kapely. Ty mezi sebou soutěžily, především Krylův a Innesův orchestr, protože Innes stále nemohl přenést přes srdce to, že od něj Kryl odešel. Snažil se tak všemožně Krylův orchestr zastínit.

Kryl koncertoval po celé Americe po dobu třiceti let. Během této doby nahrával pro prestižní nahrávací společnosti, jako např. Columbia, Edison nebo Zonophone. Kromě vedení svého orchestru vedl také armádní orchestry a založil další orchestr *Women's Symphony Orchestra*, ve kterém hrály i jeho dvě dcery.

Jako trumpetista disponoval obdivuhodným rozsahem, bohatým a čistým tonem a dokonalým násobným staccatem. Byl pravděpodobně prvním trumpetistou, který začal používat tzv. zpívané tóny. Hrál v nízké poloze a zároveň do něj zpíval tóny vyšší.

Bohumír Kryl zemřel 7. srpna 1961 a zanechal po sobě majetek ve výši 1 milionu dolarů.

⁵John Philip Sousa (1854–1932) byl americký hudební skladatel portugalského původu, zaměřený na dechovou hudbu.

⁶Frederick Neil Innes (1854–1926) byl americký trombonista, dirigent a skladatel.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo seznámit čtenáře s významnými trumpetisty přelomu 19. a 20. století. Podařilo se dohledat informace o jejich životě, ale také kariéře sólové i orchestrální. Velký význam pro mne měly i informace o jejich pedagogické činnosti. Je zde také zmínka o samotném nástroji, na který se v té době hrálo. Zajímavé bylo také sledovat politické i sociální aspekty, které nutily tyto osobnosti migrovat mezi zeměmi, o kterých se v práci zmiňuji.

Při zpracovávání daného tématu jsem musel vyřešit několik specifických problémů, které bylo možné řešit pouze s použitím cizojazyčné literatury. Text, který jsem vytvořil, může v našem jazykovém prostředí podat alespoň základní informace o tomto specializovaném tématu. Doufám tedy, že práce přinese zájemcům z řad odborné i laické veřejnosti zajímavé a užitečné informace, které u nás nejsou běžně dostupné. Vedle této roviny, která je i pro mě osobně přínosem, jsem se navíc naučil pracovat s prameny, literaturou a textem.

LITERATURA A PRAMENY

BARTH, Verena Jakobsen. *Die Trompete als Soloinstrument in der Kunstmusik Europas seit 1900: mit besonder Berücksichtigung der Entwicklung ab 1980 an Beispiel der Solisten Hakan Hardenberger, Ole Edvard Antonsen und Reinhold Fridrich*. Göteborg 2007, ISBN 978 91 85974 03-0.

BARTH, Verena Jakobsen. *Vörkampfer/Eduard Seifert – Trompetenvirtuose der frühen 20. Jahrhunderts*, 2006.

BRIDGES, Glenn. *Pioneers in Brass*. Detroit: Sherwood Publications 1965, ISBN 0-916262-05-7.

ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: [fotografický atlas]*. Vyd. 1. Praha: Aventinum, 2002, 256 s. ISBN 80-715-1211-7.

KEIM, Friedel. *Das große Buch der Trompete: Instrument, Geschichte, Trompeterlexikon*. Mainz, 2005, ISBN 3-7957-0530-4.

KOEHLER, Elisa. *A Dictionary for the Modern Trumpet Player*. London: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 978-0-8108-8657-5.

KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Vyd. 1. Praha: Togga, 2004. ISBN 80-902-9121-X.

MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2002, 283 s. ISBN 80-863-8512-4.

NOBLE, Clyde. *The Psychology of Cornet and Trumpet Playing*, Missoula, Montana: The Mountain Press 1964.

RIEMANN, Hugo. *Katechismus der Musikinstrumente*. Leipzig, M. Hesse Verlag, 1888.

SCHWARTZ, Harry W. *Bands of Amerika*. Garden City: Doubleday 1957.

TARR, Edward. *EAST MEETS WEST: The Russian Trumpet Tradition from the Time of Peter the Great to the October Revolution*. BUCINA: THE HISTORICAL BRASS SOCIETY SERIES No. 4, 2003, 508 s., ISBN 1-57647-028-8.

TARR, Edward. *Historic Brass Society Journal*. New York, 1999.

TARR, Edward. *Katalog Trompetenmuseum Bad Säckingen*, 1985.

TOME, Vanessa P. *The Western Pennsylvania Exposition, 1889-1916: A Microcosm of American Music Life*. The University of Georgia, 2012.

Internetové zdroje

<http://trumpetjourney.com/wp/wp-content/uploads/2013/08/Screen-Shot-2013-08-16-at-11.59.39-PM.png>

<http://abel.hive.no/trompet/seifert/>

<http://historicbrass.org>

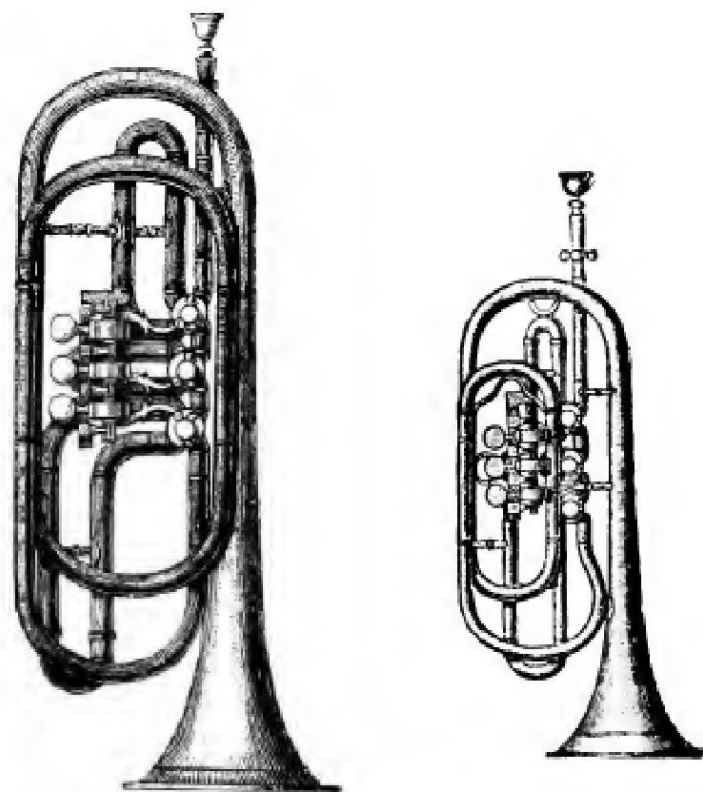
https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton_Rubinstein

<http://www.encyclopedia.com/arts/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/innes-real-name-iniss-frederick-neil>

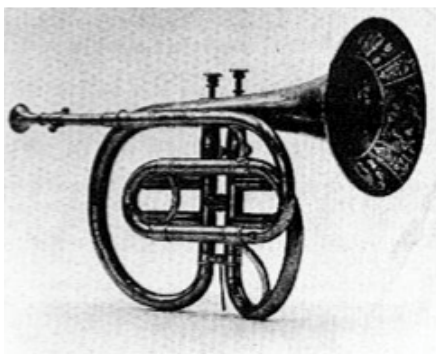
https://cs.wikipedia.org/wiki/John_Philip_Sousa

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Ventilová F (vlevo) a B trubka

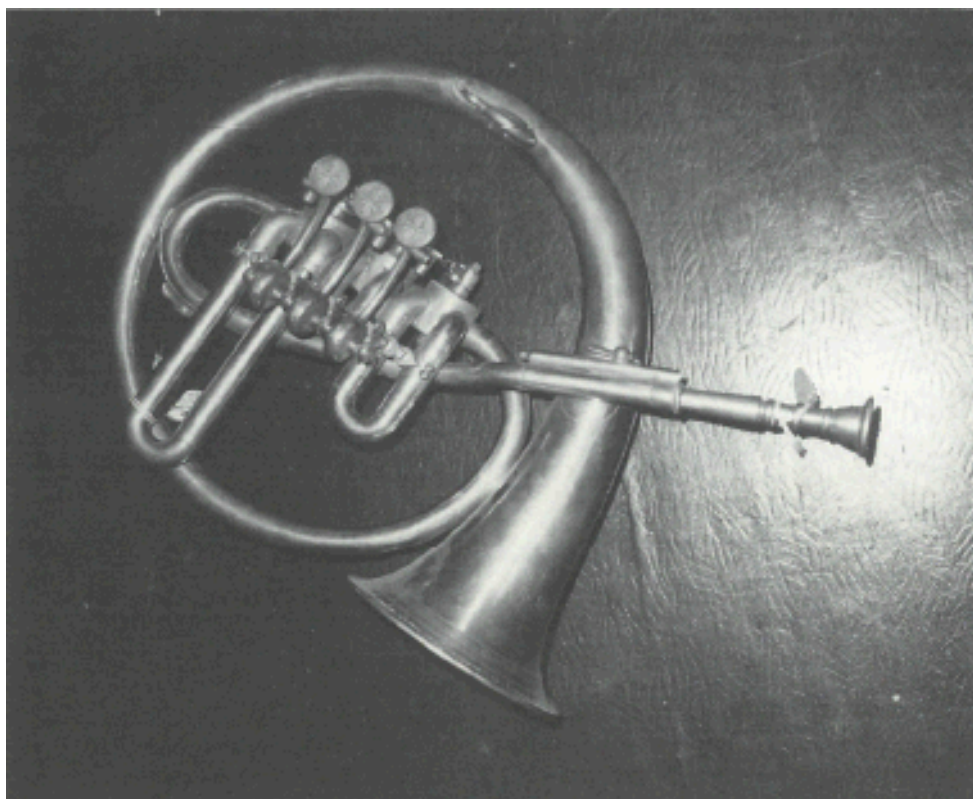
Příloha č. 2 Kornet s dvěma písty 1835 (vlevo) a poštovní roh

Příloha č. 3 W. Brandt (dole uprostřed) a jeho třída

Příloha č. 4 Kruhový kornet V. Červeného

Příloha č. 5 Kadence z Haydnova koncertu E. Seiferta

